

Opinia Europejskiego Komitetu Regionów – Strategia leśna UE 2030

(2022/C 301/11)

Sprawozdawca: Joan CALABUIG RULL (ES/PES), sekretarz regionalny ds. Unii Europejskiej i stosunków zewnętrznych rządu Walencji

ZALECENIA POLITYCZNE

EUROPEJSKI KOMITET REGIONÓW (KR)

Uwagi ogólne

1. Z zadowoleniem przyjmuje to, że w strategii leśnej UE ustanawia się ramy polityczne dotyczące gospodarowania lasami europejskimi i ich ochrony w celu poprawy usług ekosystemowych, zagwarantowania źródeł utrzymania, zwłaszcza na obszarach wiejskich, i przyczynienia się do rozwoju biogospodarki leśnej, której podstawą byłaby zrównoważona gospodarka leśna będąca wielofunkcyjnym narzędziem opartym na przyrodzie. Wszystkie te cele trzeba osiągnąć, łącząc w planie do 2030 r. środki regulacyjne z finansowymi.
2. Uważa, że strategia leśna UE 2030, zastępująca strategię leśną przyjętą w 2013 r.⁽¹⁾ i ocenioną w 2018 r.⁽²⁾, ustanawia ramy europejskiej współpracy w dziedzinie lasów. Podkreśla się w niej kluczową rolę zrównoważonej gospodarki leśnej dla zapewnienia obywatelkom i obywatelom dobrostanu i źródeł utrzymania, a także dla ochrony różnorodności biologicznej i ekosystemów odpornych na zmianę klimatu.
3. Odnosi się pozytywnie do oceny i korekty pewnych okazjonalnych praktyk leśnych w określonych regionach w celu ochrony różnorodności biologicznej, a także jakości gleby i wody oraz zwiększenia odporności na zakłócenia wynikające ze zmiany klimatu (deficyt wody, huragany, śnieg, agrofagi i pożary lasów).
4. Uznaje kluczową rolę ekosystemu leśnego w Europejskim Zielonym Ładzie⁽³⁾, Europejskim Pakcie na rzecz Klimatu⁽⁴⁾, Europejskim prawie o klimacie⁽⁵⁾ oraz unijnej strategii na rzecz bioróżnorodności 2030⁽⁶⁾ i podkreśla, że różne sektory związane z leśnictwem, w tym sektory wykorzystujące niezwiązane z pozyskiwaniem zasobów korzyści płynące z lasów, mogą i powinny wносить wkład w zrównoważoną, neutralną dla klimatu i konkurencyjną pod względem społeczno-gospodarczym biogospodarkę o obiegu zamkniętym.
5. Odnotowuje, że sektor leśnictwa został wyłączony z pierwszego sprawozdania platformy ekspertów ds. kryteriów środowiskowych europejskiej systematyki ze względu na fakt, że lasy są sektorem wrażliwym, w którym trudno jest znaleźć równowagę między różnymi potrzebami i interesami zainteresowanych stron. Zauważa również, że opinia ekspertów nie jest wiążąca dla Komisji Europejskiej.
6. Wzywa Komisję, by dążyła do celów związanych z klimatem, różnorodnością biologiczną i biogospodarką leśną – będących jednym z podstawowych filarów Europejskiego Zielonego Ładu – w sposób zrównoważony i sprawiedliwy pod względem środowiskowym, społecznym i gospodarczym.
7. Zaznacza, że państwa członkowskie i władze lokalne i regionalne posiadające kompetencje w dziedzinie leśnictwa opracowały i wdrożyły krajowe lub regionalne strategie, polityki, programy i narzędzia w zakresie zrównoważonej gospodarki leśnej, w związku z czym podkreśla wagę współpracy i konstruktywnego dialogu między państwami członkowskimi, Komisją, zainteresowanymi stronami i społeczeństwem obywatelskim zajmującym się kwestią lasów.

⁽¹⁾ COM(2013) 659 final.

⁽²⁾ COM(2018) 811 final.

⁽³⁾ Europejski Zielony Ład: https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/european-green-deal_pl.

⁽⁴⁾ COM(2020) 788 final.

⁽⁵⁾ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1119 z dnia 30 czerwca 2021 r. w sprawie ustanowienia ram na potrzeby osiągnięcia neutralności klimatycznej i zmiany rozporządzeń (WE) nr 401/2009 i (UE) 2018/1999 (Europejskie prawo o klimacie) (Dz.U. L 243 z 9.7.2021, s. 1).

⁽⁶⁾ COM(2020) 380 final.

8. Zaznacza, że lasy przynoszą liczne korzyści całemu społeczeństwu dzięki oferowaniu pełnego zakresu usług ekosystemowych, w tym usług niezwiązanych z pozyskiwaniem zasobów, w związku z czym decyzje związane z lasami są ważne dla szerokich grup obywateli i obywateli oraz dla zarządców lasów.

Potrzeba rozwinięcia dialogu z zainteresowanymi stronami z sektora leśnego władzami lokalnymi i regionalnymi, państwami członkowskimi i Komisją

9. Uważa, że wyznaczenie ram i wspólnych celów na szczeblu europejskim jest bardzo pozytywnym posunięciem, lecz wzywa do wystrzegania się wszelkiego osłabienia pomocniczości i roli państw członkowskich w tej dziedzinie ze względu na różnorodność lasów w Europie, oraz do przyjęcia bardziej dostosowanego podejścia regionalnego. KR podziela również pogląd, że choć traktaty nie wymieniają polityki leśnej wśród wyraźnych kompetencji Unii, to UE posiada szeroki zakres kompetencji w powiązanych kwestiach, które zostały wykorzystane w tekstach prawnych dotyczących leśnictwa.

10. Zwraca również uwagę na to, że gospodarka leśna ma znaczący wpływ zwłaszcza na obszary słabo zaludnione i regiony oddalone, gdzie stanowi podstawowe źródło utrzymania.

11. Zaleca rozwijanie komunikacji, dialogu i udziału państw członkowskich, władz lokalnych i regionalnych oraz podmiotów tego sektora (właściciele publicznych i prywatnych, stowarzyszeń branżowych, przedsiębiorstw działających w przemyśle związanym z leśnictwem, ekspertów w dziedzinie ochrony przyrody, badaczy, w tym klimatologów, itp.) na etapie przygotowywania dokumentów. Uważa bowiem, że dotychczasowa debata w istniejących organach uczestniczących jest ograniczona i wymaga poprawy, podobnie jak uczyniono w przypadku wcześniejszych strategii, w celu osiągnięcia jak największego konsensusu wśród wszystkich stron zainteresowanych korzyściami płynącymi z naszych lasów. Przedłożono jednak dokument końcowy, argumentując, że spora część jego treści została już ujęta w strategii na rzecz bioróżnorodności.

12. Zaleca, by zainteresowane strony, na które szczególnie wpływają środki przewidziane w strategii leśnej UE (władze lokalne i regionalne, społeczeństwo obywatelskie i przedsiębiorstwa), uczestniczyły w jej realizacji, przy czym należy ograniczać do minimum obciążenia administracyjne, zwłaszcza dla właścicieli lasów i przedsiębiorstw, a także dla władz lokalnych i regionalnych.

Potrzeba osiągnięcia konsensusu na szczeblu europejskim

13. Wyraża ubolewanie z powodu braku konsensusu politycznego w UE, ponieważ w ostatnich tygodniach/miesiącach można było zaobserwować nasilenie się krytyki wobec obecnego kształtu strategii leśnej UE w oświadczeniach organów wspólnotowych, takich jak Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny (opinia NAT/831 w sprawie nowej strategii leśnej UE 2030 (?)), różnych władz krajowych i regionalnych, popierających je partii politycznych, posłów do Parlamentu Europejskiego z rozmaitych ugrupowań politycznych oraz przedstawicieli sektora leśnego (stowarzyszeń publicznych i prywatnych właścicieli lasów, organów administracji ds. lasów we władzach lokalnych i regionalnych, stowarzyszeń przedsiębiorców oraz krajowych i regionalnych platform sektorowych).

14. Wyraża ubolewanie z powodu niezgodności z przyjętymi podczas niemieckiego przewodnictwa w Radzie UE konkluzjami Rady w sprawie ściślejszej, przyszłej współpracy w UE. Zaproponowano podejście odgórne bez odpowiedniego uwzględnienia istniejących struktur (np. inwentaryzacji stanu lasu na szczeblu regionalnym/krajowym), wraz ze specyfikacjami i środkami pochodzącymi wyłącznie od Komisji, która nie odpowiada za politykę leśną i bez wystarczającego udziału właściwego komitetu doradczego.

15. Uznaje ogólne cele strategii leśnej UE polegające na zapewnieniu dobrych praktyk gospodarki leśnej w państwach członkowskich oraz we władzach lokalnych i regionalnych, lecz zwraca uwagę Komisji na potrzebę znalezienia równowagi między funkcjami środowiskowymi, społecznymi i gospodarczymi gospodarki leśnej, włączając w to ochronę jako opcję tej gospodarki, a także podkreśla znaczenie poszanowania i utrzymania różnorodności lasów oraz praktyk w zakresie planowania i zrównoważonej gospodarki leśnej, jak również okresów rotacji w państwach członkowskich i pośród władz lokalnych i regionalnych.

(?) Dz.U. C 152 z 6.4.2022, s. 169.

16. Zauważa, że w przypadku kluczowych podmiotów sektora leśnego (właściciele prywatnych i publicznych, specjalistów, przedsiębiorstw i znacznej części środowiska naukowego w dziedzinie leśnictwa) podejście przyjęte w strategii leśnej UE nie odpowiada w pełni realiom w terenie. Świadczy to o tym, że praktyki w zakresie zrównoważonej gospodarki leśnej nie zmierzają we właściwym kierunku, w związku z czym należy je radykalnie zmienić.

17. Dostrzega, że dane wskazują na spadek różnorodności biologicznej na niektórych obszarach, a także na niewłaściwy stan ochrony siedlisk należących do sieci Natura 2000, również ze względu na brak odpowiednich ram zachęt dla zarządców (ceny, wynagrodzenie za efekty zewnętrzne, dostosowane regionalnie i racjonalne ramy regulacyjne). Są to kluczowe aspekty, którymi należy zająć się w strategii leśnej UE, przydzielając dodatkowe zasoby z budżetów UE i państw członkowskich. Apeluje o ściślejszą współpracę na rzecz wspierania odtwarzania ekosystemów, obejmującą cele dotyczące odtwarzania zniszczonych ekosystemów leśnych.

18. Jest zdania, że leśnictwo wielofunkcyjne jest głęboko zakorzenioną w przeważającej większości regionów metodą zrównoważonego gospodarowania lasami, zwłaszcza w regionach najbardziej dotkniętych skutkami zmiany klimatu, i że na ogół właściciele i specjaliści zarządzający lasami opowiadają się za ochroną różnorodności biologicznej i pozostałych usług ekosystemowych lasów oraz za zmniejszeniem zagrożenia wynikającego z pożarów lasów i częstości ich występowania. Dążą jednocześnie do zwiększenia ich odporności, żywotności i wzrostu, dzięki czemu wnoszą aktywny wkład w gospodarkę leśną i źródła utrzymania na obszarach wiejskich.

19. Zaleca o wiele bardziej systemowe podejście uwzględniające różnorodność i złożoność zrównoważonej gospodarki leśnej, ze wskaźnikami wykraczającymi poza wskaźnik pozyskania i przyrostu, prawa własności i realia, z którymi borykają się właściciele, specjaliści, przedsiębiorstwa publiczne i prywatne oraz władze lokalne i regionalne, a także osiągnięcia europejskiego sektora leśnego w dziedzinie zrównoważonego rozwoju. Ponadto uznaje, że ochrona lasów na niektórych obszarach nie może być oddzielona od wsparcia, w tym ekonomicznego, dla aktywnego i zrównoważonego gospodarowania mającego na celu maksymalizację pozytywnych efektów zewnętrznych usług ekosystemowych i unikanie degradacji, w tym środowiskowej, wynikającej z porzucania obszarów leśnych.

20. W kontekście bioróżnorodności należy zaznaczyć, że niektóre z regionów najbardziej oddalonych dysponują lasami pierwotnymi, tropikalnymi i subtropikalnymi, które są jedynym w swoim rodzaju laboratorium badań naukowych, specjalizacji i innowacji (np. badania farmaceutyczne i wykorzystanie wyciągów roślinnych). Różnorodność biologiczna w tych regionach stanowi prawie 80 % różnorodności biologicznej Europy i ma zasadnicze znaczenie dla równowagi ekologicznej naszej planety. Władze lokalne i regionalne stoją na straży tego bezcennego bogactwa i muszą posiadać odpowiednie wsparcie w celu jego ochrony i zarządzania nim.

21. Uważa, że chociaż strategia leśna UE jest ściśle powiązana ze strategią na rzecz bioróżnorodności i może de facto zapewniać spójność w tym względzie, należałoby przyjąć inne, bardziej inkluzywne i systemowe podejście w celu skutecznego i konsekwentnego dostosowania podejmowanych w jej ramach działań do założeń wspólnej polityki w dziedzinie transformacji ekologicznej i zmiany klimatu, tak aby osiągnąć cele środowiskowe, społeczne i związane ze wzrostem UE, w tym z zielonym zatrudnieniem. Należy przy tym zadbać o to, by strategia leśna spełniała niezbędny wymóg spójności między odpowiednimi politykami UE mającymi wpływ na zrównoważoną gospodarkę leśną, i wspierać potencjalny wkład sektora w cele zrównoważonego rozwoju zapisane w Europejskim Zielonym Ładzie i ich realizację.

W służbach Komisji potrzebna jest większa horyzontalność

22. Pozytywnie ocenia strategię leśną UE, która jest owocem wspólnych prac DG AGRI, ENV i CLIMA, lecz zaleca również zaangażowanie różnych działów Komisji prowadzących prace w sektorze leśnym (DG GROW, ENER, REGIO) w celu uwzględnienia wszystkich aspektów i konsekwencji społecznych, gospodarczych i środowiskowych z systemowej i zintegrowanej perspektywy. W przeciwnym razie przyjęte podejście może okazać się niekompletne i stronnicze.

23. Rekomenduje jasne określenie roli Stałego Komitetu ds. Leśnictwa jako kluczowego podmiotu w strategii leśnej UE, aby dać szansę na przedstawienie poglądów sektora i innych kluczowych zainteresowanych stron i by możliwe było aktywne wykorzystywanie lasów w różnych regionach UE.

24. Zaleca również uwzględnienie aspektu rzeźby terenu, gdyż konieczne są zarówno innowacje, jak i inwestycje w infrastrukturę w celu ułatwienia logistyki i umożliwienia cyfryzacji modernizującej łańcuchy wartości oparte na lasach, które to łańcuchy są zabezpieczeniem przed porzucaniem zasobów i wyludnieniem. Konieczny jest również odpowiedni system zachęt.

Rola szczebla lokalnego i regionalnego

25. Zaleca uznanie terytorialnego wymiaru lasów takiego jak użytkowanie gruntów (wzrost o 43 %), gdyż w dużej mierze położone są one w regionach wyludnionych (w głębi lądu: obszary górskie, o chłodnym klimacie, obszary zalewowe, o ubogiej glebie), w sposób łączący politykę gospodarowania gruntami z polityką przeciwdziałania wyludnianiu prowadzoną przez państwa członkowskie oraz władze regionalne i lokalne.

26. Uważa, że należy uznawać zasadę pomocniczości, ale przy tym także kompetencje dzielone w odniesieniu do lasów ze względu na istnienie niejednorodnych przepisów dotyczących ochrony środowiska i krajobrazu, które mają wpływ na politykę leśną, biorąc pod uwagę wielorakie wytyczne dotyczące lasów, w tym m.in. praktyk leśnych, oraz zróżnicowany stan pokrywy leśnej w państwach członkowskich w związku z różnorodnością biologiczną, społeczną, gospodarczą i kulturą lasów w różnych regionach UE.

27. Podkreśla, że główne aspekty strategii leśnej UE powinny wskazywać zasady uzgodnione na szczeblu europejskim. Musi jednak istnieć możliwość określenia na szczeblu krajowym środków niezbędnych do osiągnięcia celów, tak aby były one zgodne ze strategiami politycznymi i przepisami władz lokalnych i regionalnych posiadających kompetencje w dziedzinie leśnictwa. Podkreśla, że zrównoważona gospodarka leśna, konkurencyjność i rentowność całego sektora oraz odpowiednia spójność polityki są gwarancją ochrony lasów.

Aby sprostać głównym wyzwaniom UE, konieczna jest zgodność między funkcjami środowiskowymi, społecznymi i gospodarczymi lasów

28. Uważa, że w strategii leśnej UE trzeba w wystarczającym stopniu uwzględnić znaczenie pełnego zakresu leśnych produktów i usług ekosystemowych, w związku z czym strategia na rzecz biogospodarki oraz zrównoważona gospodarka leśna powinny zapewniać równowagę między różnymi funkcjami lasów, w tym świadczeniem różnych usług ekosystemowych. Jeżeli kładzie się nacisk wyłącznie na jeden aspekt, równowaga ulega zachwianiu.

29. Podkreśla, że w 2018 r. w UE sektor leśny (gospodarowanie i pozyskiwanie drewna, przetwórstwo przemysłowe drewna i papieru) oferował bezpośrednie zatrudnienie 2,1 mln osób, generując wartość dodaną brutto w wysokości 109,855 mld EUR. Ponadto 1,2 mln osób pracowało przy produkcji mebli drewnianych i drukowaniu papieru, co odpowiadało za wartość dodaną brutto w wysokości odpowiednio 25 i 31 mld EUR. W 2018 r. w sektorach związanych z leśnictwem prowadziło działalność 397 tys. przedsiębiorstw, co stanowiło 15 % przedsiębiorstw produkcyjnych. Do tego należy dodać, że bioenergia, budownictwo drewniane i leśne pożytki niedrzewne zapewniały dodatkowe 4 mln miejsc pracy.

30. Odnotowuje, że podstawowymi elementami strategii leśnej UE są ochrona różnorodności biologicznej, odtwarzanie ekosystemów i rozwój pochłaniaczy dwutlenku węgla, lecz jedną z najbardziej problematycznych kwestii jest brak spójności z celami klimatycznymi i celami zrównoważonego wzrostu społeczno-gospodarczego.

31. Podkreśla społeczny wymiar lasów w UE, ponieważ 60 % ich powierzchni stanowi własność prywatną i należy do ponad 16 mln właścicieli, z których zdecydowana większość to właściciele małych lasów położonych we wszystkich regionach (średnio o powierzchni 13 hektarów na właściciela).

32. Opowiada się za tym, by zasady zrównoważonej gospodarki leśnej uwzględniały zrównoważony rozwój z całościowej perspektywy, tzn. ekologicznej, gospodarczej i społecznej. W związku z tym zrównoważoną gospodarkę leśną należy rozumieć jako lepszy sposób zarządzania poprzez ochronę bądź ochrony poprzez zarządzanie i tym samym jako metodę zniesienia rzekomej dychotomii między ochroną a zarządzaniem, która jest bardziej zakorzeniona w dyskursie politycznym niż w rzeczywistej praktyce gospodarowania w terenie.

33. Zwraca uwagę, że lasy będące własnością władz lokalnych i regionalnych stanowią około 14 % (22 mln ha) całkowitej powierzchni zadrzewionej. Władze lokalne i regionalne są nie tylko właścicielami lasów, lecz również zarządzają i zawiadują realizacją polityki i budżetem w sektorze leśnym, egzekwują przepisy i udzielają wsparcia w zakresie zrównoważonej gospodarki leśnej właścicielom prywatnym, podlegającym zawsze polityce leśnej leżącej w gestii państw członkowskich, a także wspierają inicjatywy UE wynikające z różnych kierunków polityki sektorowej, starając się stale pogodzić funkcje środowiskowe, społeczne i gospodarcze lasów.

34. Stwierdza, że podczas dyskusji towarzyszącej temu procesowi wyłania się błędna dychotomia między funkcjami środowiskowymi i społeczno-gospodarczymi lasów, co powoduje stronniczość i odwołuje od zasadniczego celu, którym jest zrównoważony rozwój: ochrona zdrowia lasów w perspektywie długoterminowej, zdolność radzenia sobie z kryzysem klimatycznym za pomocą odpornych ekosystemów, zrównoważona gospodarka zasobami oraz odpowiedzialne i wydajne przetwarzanie produktów sektora leśnego w celu zapewnienia dobrostanu i stylu życia milionom obywateli europejskich.

35. Zaleca poprawienie treści strategii leśnej UE odnośnie do niektórych celów środowiskowych (woda, gleba, krajobraz) i większe podkreślenie kluczowego wkładu, jaki produkty leśne – zarządzane i przetwarzane przemysłowo w zrównoważony sposób – wnoszą w biogospodarkę będącą podstawowym filarem Europejskiego Zielonego Ładu. Z tego względu ważne jest finansowanie procesów innowacyjnych pod względem technologicznym w celu wzmocnienia przede wszystkim przedsięwzięciom zajmujących się obróbką pierwotną, które są najsłabszym ogniwem łańcucha leśno-drzewnego, a które mają jednocześnie największy potencjał w zakresie wykorzystywania zasobów lokalnych.

36. Poleca położenie większego nacisku na definicje i środki stosowane w zrównoważonej gospodarce leśnej mające na celu poprawę obiegu wody i ochrony gleby, zwłaszcza w ekosystemach śródziemnomorskich i górskich. Odnotowuje, że należy ulepszyć wskaźniki z myślą o poprawie zrównoważonego zarządzania lasami, co jest warunkiem wstępnym zdolności lasów do świadczenia usług ekosystemowych w perspektywie długoterminowej.

37. Zaleca ponowne określenie celów z myślą o większym wyeksponowaniu kwestii zapewnienia trwałej równowagi i zgodności między środowiskowymi, społecznymi i gospodarczymi funkcjami lasów opartymi na zrównoważonej gospodarce leśnej i wielofunkcyjności w różnych regionach leśnych (lasy borealne, kontynentalne, śródziemnomorskie, górskie, miejskie). Nie można przy tym odstąpić od ochrony różnorodności biologicznej i innych usług środowiskowych.

38. Uważa, że w strategii leśnej trzeba położyć większy nacisk na promowanie równości płci w sektorze leśnym. Zgodnie z nową strategią UE na rzecz równouprawnienia płci z marca 2020 r. należy wspierać bardziej sprawiedliwe uczestnictwo w wymiarze płci na rynku pracy, tak aby sektor leśny mógł w pełni wykorzystać swój potencjał.

39. Rekomenduje podkreślenie roli lasów na obszarach najbardziej oddalonych, górskich lub znajdujących się w niekorzystnym położeniu, na których odsetek terenów zalesionych jest wyższy i istnieje większe ryzyko wyludnienia, a także na których oparte na lasach łańcuchy wartości są głównym źródłem zatrudnienia i działalności gospodarczej związanej z pozyskiwaniem i wstępnym przetwarzaniem zasobów leśnych.

40. Stwierdza, że znaczenie lasów w rozwoju biogospodarki o obiegu zamkniętym przedstawia się raczej z perspektywy ryzyka niż szansy, i zwraca uwagę na ważną rolę, jaką produkty ekologiczne mogą odegrać w dekarbonizacji dzięki ograniczeniu zużycia paliw i surowców pochodzących z wydobycia zasobów kopalnych, co jest jednym z głównych celów wytyczonych przez Komisję. Dekarbonizacja musi jednak uwzględniać ocenę cyklu życia produktów leśnych i dawać pierwszeństwo wytwarzaniu produktów o długiej żywotności.

41. Zaleca promowanie lokalnego przetwarzania produktów drzewnych i niedrzewnych produktów leśnych w celu zmniejszenia wpływu na środowisko.

42. Z zadowoleniem przyjmuje zalecenie panelu obywatelskiego Konferencji w sprawie przyszłości Europy wzywające do zwrócenia szczególnej uwagi na ponowne zalesianie wyeksploatowanych lub zniszczonych lasów oraz zalesianie obszarów o zdegradowanej glebie, a także na promowanie bardziej odpowiedzialnych rozwiązań na rzecz lepszego wykorzystania drewna⁽⁸⁾.

43. Zaleca ponowne wyznaczenie celów i synergii strategii leśnej UE ze strategią dotyczącą biogospodarki z 2012 r., zmienioną w 2018 r.⁽⁹⁾, w sposób uwzględniający i promujący zarówno produkty leśne z drewna (nie tylko drewno budowlane, lecz również biokompozyty i biopaliwa do biorafinerii oraz produkty o wysokiej wartości dodanej dla przemysłu chemicznego, spożywczego i perfumeryjno-kosmetycznego), jak i leśne pożytki niedrzewne (korek, grzyby, dzikie owoce, rośliny aromatyczne i lecznicze, żywice), z uwzględnieniem ich wkładu w łagodzenie zmiany klimatu jako

⁽⁸⁾ Zalecenie panelu obywatelskiego na temat zmiany klimatu i środowiska, Konferencja w sprawie przyszłości Europy.

⁽⁹⁾ COM(2018) 673 final i SWD(2018) 431 final.

pochłaniaczy dwutlenku węgla w ich pełnym cyklu życia oraz efektu zastępowania innych materiałów emitujących duże ilości gazów cieplarnianych.

44. Zaleca ponowne określenie celów i synergii z nowym planem działania UE dotyczącym gospodarki o obiegu zamkniętym z 2020 r.⁽¹⁰⁾, który jest podstawą Europejskiego Zielonego Ładu, tak by położyć nacisk na odzyskiwanie i recykling produktów leśnych we wszystkich łańcuchach przetwarzania i odzysku odpadów.

45. Zaleca ustanowienie systemu przekazywania dobrych praktyk z większości przedsiębiorstw (optymalne, racjonalne i odpowiedzialne gospodarowanie zasobami, certyfikacja łańcucha kontroli pochodzenia produktu, ekoprojekt, efektywność energetyczna, odzysk materiałów lub energii z odpadów) do całego sektora przemysłowego opartego na leśnictwie.

46. Podkreśla, że cele strategii leśnej UE powinny uznawać znaczenie lasów nie tylko jako pochłaniaczy dwutlenku węgla, ale również jako zasobów węgla, które można by zwiększyć, wnosząc istotny wkład w realizację unijnego celu osiągnięcia neutralności klimatycznej do 2050 r. Zwraca uwagę, że wpływ zastępowania innych materiałów przez produkty leśne powinien brać pod uwagę pełny wpływ cyklu życia w celu uwzględnienia całkowitego potencjału sektora leśnego w zakresie łagodzenia zmiany klimatu. Ponadto wraz ze starzeniem się lasów spada ich wydajność jako pochłaniaczy netto dwutlenku węgla.

47. Zaleca sporządzenie jasnych definicji lasów, w których odróżniono by przynajmniej nigdy niezagospodarowane lasy pierwotne (0,7 % całości) od lasów zagospodarowanych w przeszłości i porzuconych w ostatnich dziesięcioleciach, tak by skuteczniej chronić lasy pierwotne, położone przede wszystkim w niektórych regionach Europy Środkowej i Wschodniej, a także przeprowadzić rewitalizację obszarów górskich, na których porzucono zagospodarowanie, co stwarza ryzyko pożarów, chorób i agrofagów.

48. Uważa, że bioenergię należy postrzegać jako szansę na realizację działań w dziedzinie zrównoważonej gospodarki leśnej oraz za odnawialne źródło energii w odniesieniu do procedur przetwarzania produktów ubocznych przemysłu oraz w recyklingu, zgodnie z dyrektywą w sprawie promowania stosowania energii ze źródeł odnawialnych z 2018 r.⁽¹¹⁾ Bioenergia jest ważna dla bezpieczeństwa energetycznego Europy i jej niezależności od paliw kopalnych.

49. Zaleca dokonanie przeglądu zaproponowanych zmian kryteriów zrównoważoności bioenergii lub systemów leśnych, ponieważ niektóre z proponowanych środków mogą zwiększyć obciążenie władz lokalnych i regionalnych jako właścicieli lasów i instytucji odpowiedzialnych za zrównoważoną gospodarkę leśną w wielu państwach członkowskich, a ograniczenia związane ze ścisłą ochroną prawną 10 % lasów pociągną za sobą konieczność sporej rekompensaty bez wyraźnego zobowiązania finansowego ze strony Komisji. Należy stosować kryteria zrównoważonego rozwoju bioenergii określone w dyrektywie w sprawie odnawialnych źródeł energii z 2018 r.

50. Uważa, że społeczno-gospodarcza rola sektora leśnego jest ważna dla rozwoju obszarów wiejskich i gospodarek lokalnych w wielu regionach, i ubolewa, że w strategii leśnej UE nie postawiono sobie za jeden z głównych celów wyraźnego i jednoznacznego zachęcania do pozyskiwania drzewnych zasobów lasów i leśnych produktów niedrzewnych oraz ich przetwarzania przemysłowego w przedsiębiorstwach europejskich (w ogromnej większości MŚP położonych w regionach wiejskich) w oparciu o zrównoważoną gospodarkę leśną i zieloną biogospodarkę.

51. Uważa, że strategia leśna UE musi wspierać i rozwijać edukację w zakresie zrównoważonej gospodarki leśnej na wszystkich poziomach, zwłaszcza w placówkach edukacyjnych i organizacjach społeczeństwa obywatelskiego, lecz również w medialnych kampaniach informacyjnych. Jest to sposób na zaradzenie brakowi wiedzy obywateli europejskich na temat praktyk w zakresie zrównoważonej gospodarki leśnej i jej trojkiego wymiaru: ekologicznego, gospodarczego i społecznego.

⁽¹⁰⁾ COM(2020) 98 final.

⁽¹¹⁾ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/2001 z dnia 11 grudnia 2018 r. w sprawie promowania stosowania energii ze źródeł odnawialnych (Dz.U. L 328 z 21.12.2018, s. 82).

52. Jest zdania, że strategia leśna UE powinna obejmować wymiar międzynarodowy mający na celu powstrzymanie globalnego wylesiania i utraty różnorodności biologicznej, z wykorzystaniem doświadczenia, transferu wiedzy i dobrych praktyk w zakresie zrównoważonej gospodarki leśnej w państwach członkowskich oraz pośród zdecydowanej większości władz lokalnych i regionalnych. W tym kontekście z zadowoleniem przyjmuje wniosek Komisji dotyczący rozporządzenia w sprawie udostępniania na rynku Unii oraz wywozu z Unii niektórych towarów i produktów związanych z wylesianiem i degradacją lasów oraz uchylającego rozporządzenie (UE) nr 995/2010⁽¹²⁾, który to wniosek ma na celu ograniczenie przywozu towarów powiązanych z wylesianiem i degradacją lasów na świecie. Podkreśla również, że do wniosku dołączono tabelę oceny zgodności z zasadą pomocniczości⁽¹³⁾, która zawiera szczegółową analizę kwestii związanych z pomocniczością.

Potrzeba osiągnięcia konsensusu na płaszczyźnie naukowo-technicznej

53. Zaleca, by w strategii leśnej UE podkreślono dobre praktyki leśne, które przyniosły w ostatnich dziesięcioleciach dobre wyniki w lasach europejskich (ciągły wzrost powierzchni zadrzewionej, rozwój pochłaniaczy dwutlenku węgla oraz obszarów i ekosystemów chronionych, zwiększenie pozyskiwania drewna, rozwój odpowiedzialnych przedsiębiorstw i gałęzi przemysłu, poprawa szkolenia w zakresie zrównoważonej gospodarki leśnej i szkolenia pracowników leśnych), a także by wyraźnie uznano te działania, dzięki którym UE plasuje się w czołówce dobrych praktyk leśnych na szczeblu światowym i służy za przykład dla innych krajów.

54. Wzywa do przestrzegania definicji zrównoważonej gospodarki leśnej i w szczególności procesu FOREST EUROPE wynikających z międzynarodowych zobowiązań podjętych przez UE i jej państwa członkowskie.

55. Rekomenduje przeprowadzenie dalszych badań dotyczących planowania ewentualnego wdrażania, aby uniknąć nakładania się z innymi systemami, oraz wyjaśnienie synergii, wartości dodanej i stosunku kosztów do korzyści, które mogą wynikać z proponowanej certyfikacji gospodarki leśnej „blisko natury” i niezależnego certyfikatu UE, a także ze strategicznych planów leśnych w kontekście już istniejących systemów certyfikacji leśnej (PEFC, FSC) uznanych i wdrażanych na szczeblu międzynarodowym oraz strategii, planów i programów zrównoważonej gospodarki leśnej dostępnych już w państwach członkowskich i dla władz lokalnych i regionalnych. Brakuje również wyjaśnienia, czy nowy system powinien mieć charakter obowiązkowy czy dobrowolny, a także podstawy prawnej, na której takie działania miałyby być podejmowane.

56. Wzywa do wyraźnego odniesienia się do pełnego wachlarza niezwiązanych z pozyskiwaniem zasobów korzyści płynących z lasów.

57. Wzywa do dokonania przeglądu i analizy ocen przeprowadzonych przez ekspertów naukowych w dziedzinie lasów w całej Europie, którzy ostrzegają, że proponowane strategie polityczne mogą nie uwzględniać w wystarczającym stopniu potencjalnego wzrostu ryzyka poważnych zakłóceń (pożary, huragany, obfite opady śniegu i szkodniki), ze szczególnym uwzględnieniem lasów, które są najbardziej narażone na kryzys klimatyczny.

58. Proponuje, by w oparciu o rzetelne podejście naukowo-techniczne osiągnięto większy konsensus w sprawie przesłanek stojących zarówno za strategią leśną UE, jak i za strategią na rzecz bioróżnorodności, z udziałem reprezentatywnej grupy ekspertów naukowych cechujących się sumiennością i posiadających udokumentowane doświadczenie w zakresie wszystkich aspektów całego łańcucha wartości lasów i różnych rodzajów lasów w Europie.

59. Zaleca, by na niektórych obszarach Natura 2000 można było wspierać – pod pewnymi warunkami popartymi analizami naukowymi – proces przekształcania w bardziej odporne ekosystemy chronionych siedlisk zagrożonych lub wystawionych na niebezpieczeństwo z powodu zakłóceń związanych ze zmianą klimatu.

60. Uznaje i z zadowoleniem przyjmuje propozycję dotyczącą gromadzenia rzetelnych danych, podkreślając znaczenie opublikowania nowego wniosku ustawodawczego dotyczącego ram obserwacji lasów oraz sprawozdawczości i gromadzenia danych na temat lasów w UE.

⁽¹²⁾ COM(2021) 706 final.

⁽¹³⁾ SWD(2021) 325 final.

Przed wdrożeniem strategii trzeba wyjaśnić istotne kwestie

61. Uważa, że w strategii leśnej UE brakuje spójnego i kompleksowego celu dla europejskiego sektora leśnego na 2030 r., lecz obejmuje ona szereg działań i inicjatyw, z których wiele jest nadal mglistych i niedoprecyzowanych pod względem orientacyjnego harmonogramu.

62. Sądzi, że pierwszym etapem wdrażania strategii leśnej dla UE powinno być wyjaśnienie pojęć i działań oraz opracowanie planu działania, który zapewni jasność co do celów, zakresu, terminów i odpowiedzialności. W planie trzeba uznać stanowisko państw członkowskich, władz lokalnych i regionalnych oraz podmiotów sektorowych w sprawie strategii leśnej UE i ich uwagi odnośnie do propozycji dalszych działań. Powinien on uwzględnić również stanowisko KR-u, Parlamentu Europejskiego i zainteresowanych stron w całym sektorze leśnym.

63. Zaleca wyjaśnienie, w jaki sposób nowe wskaźniki, prognozy i zakresy zrównoważonej gospodarki leśnej będą powiązane z kryteriami i wskaźnikami FOREST EUROPE dotyczącymi zrównoważonej gospodarki leśnej, biorąc pod uwagę, że UE i jej państwa członkowskie są sygnatariuszami FOREST EUROPE. Uważa również, że potrzebne są informacje na temat podstawy prawnej, która uzasadniałaby to działanie, oraz wyjaśnienie stwierdzenia „na zasadzie dobrowolności” odnośnie do ewentualnych przyszłych kroków oraz związku między zrównoważoną gospodarką leśną a koncepcją „blisko natury”.

64. Rekomenduje przeprowadzenie z państwami członkowskimi i podmiotami sektorowymi wnikliwej dyskusji na temat zakresu i wykonalności rozwoju płatności za usługi ekosystemowe, a następnie – kontroli sytuacji w celu stwierdzenia, czy mechanizmy finansowe przewidziane w strategii leśnej UE (WPR, rolnictwo regeneratywne i certyfikacja emisji dwutlenku węgla) umożliwiłyby osiągnięcie zamierzonych celów.

65. Przyjmuje z zadowoleniem wprowadzenie ogólnounijnego i skoordynowanego monitorowania lasów, ale uważa, że niezbędna jest ocena nowej propozycji dotyczącej ram obserwacji lasów oraz sprawozdawczości i gromadzenia danych na temat lasów w UE pod kątem wartości dodanej oraz stosunku kosztów do korzyści, a także istniejących i brakujących danych i informacji. Uznaje ponadto, że dane uzyskane w wyniku teledetekcji i innych metod, w tym informacje satelitarne, są racjonalnym pod względem kosztów sposobem poprawy bazy wiedzy we współpracy z istniejącymi i właśnie przeprowadzanymi krajowymi inwentaryzacjami lasów. W tym kontekście pomocniczość, a także koszty i obciążenia administracyjne to kluczowe aspekty, którymi należy się zająć. Monitorowanie lasów na całym terytorium UE może wnieść wartość dodaną, pod warunkiem że będą je wspierać państwa członkowskie i władze lokalne i regionalne i że będzie się ono opierać na danych dotyczących obszaru lokalnego, gromadzonych podczas inwentaryzacji stanu lasów na poziomie krajowym i regionalnym, a także na doświadczeniach Forest Focus. Jednocześnie trzeba jasno określić charakter (dobrowolny czy obowiązkowy), format i dokładny cel krajowych planów strategicznych oraz zapewnić opłacalne zachęty dla właścicieli lasów, aby przyczyniali się do gromadzenia danych.

Zrównoważona gospodarka leśna wymaga większego finansowania ze środków europejskich

66. Poleca wyasygnowanie jasnej i realistycznej ilości środków finansowych. Choć bowiem znaczny wzrost środków na zrównoważoną gospodarkę leśną i ochronę różnorodności biologicznej można interpretować jako część strategii leśnej UE na rzecz lasów, to konieczność polegania na funduszach, które mają już inne cele i przydziały (np. WPR), oraz brak wkładu z innych funduszy UE w ogólnym kontekście naznaczonym brexitem, kryzysem gospodarczym po pandemii COVID-19 i wzrostem inflacji sprawia, że można mieć wątpliwości co do tego, czy obecne niedofinansowanie lasów i różnorodności biologicznej w UE zostanie odwrócone w perspektywie krótko- lub średnioterminowej.

67. Zaleca, aby – upraszczając procedury administracyjne – Komisja ułatwiła władzom lokalnym i regionalnym przeznaczenie dostępnych funduszy europejskich (EFROW, EFRR, NextGenerationEU) na zrównoważoną gospodarkę leśną.

68. Zaleca przeznaczenie większych środków finansowych na szkolenia, badania i rozwój oraz transfer wiedzy na szczeblu europejskim i międzynarodowym w celu prowadzenia współpracy, a także przekazywania i wdrażania dobrych praktyk w zakresie zrównoważonej gospodarki leśnej i opartych na lasach łańcuchów wartości we wszystkich regionach Europy i świata.

69. Uważa, że nowa strategia leśna UE powinna wspierać inicjatywy na rzecz tworzenia platform współpracy międzyregionalnej i finansowania w dziedzinie gospodarki leśnej i zdekarbonizowanej gospodarki.

Bruksela, dnia 28 kwietnia 2022 r.

Przewodniczący
Europejskiego Komitetu Regionów
Apostolos TZITZIKOSTAS
